

HAMIS tanú

Számításba véve annak lehetőségét, hogy az olvasó nem ismerős napjaink Budapestjén, szeretném szíves tudomására hozni, hogy a képviselőház a Főherceg Sándor utcában található, a Nemzeti Múzeum szomszédságában, és Ybl Miklós tervei szerint épült a kiegyezéskor, bár azóta már többször át kellett alakítani. Itt, a képviselőház üléstermében mondott el a mai napon, 1882. május 23-án, kedden Döbröghy Géza egy sokat emlegetett és történetünk szempontjából nagy jelentőségű beszédet.

A képviselőházban aznap a boszniai helyzetről volt szó. Egészen konkrétan az volt a vita tárgya, hogy a tisztelt ház megszavazza-e a Bosznia-Hercegovinában tervezett vasútépítésre szolgáló hitel keretösszegét. Ehhez a kérdéshez szólt hozzá Döbröghy Géza képviselő (Függetlenségi Párt).

Azzal kezdte, hogy az ő falujában, Tiszaréten borzalmas gyilkosság történt. Még húsvét előtt, április elsején került rá sor, de csak most derült ki a szörnyű bűncselekmény. A tiszaréti zsidók becsaltak egy tizennégy éves cselédlányt a zsinagógájukba. Ott letepertek, elvágták a torkát, és belesorgatták a vérét egy hagymahéj színű cseréptálba. Sőt, nem is egy cseréptálba csorgatták, hanem kettőbe, és csak az egyik volt hagymahéj színű, mert a másik tojásrántotta színű volt. Az ugyanis köztudomású, hogy a zsidóknak egy keresztény szűzlány vérét kell belesütniük a húsvéti kovásztalan lepényükbe, más néven maceszba, megint más néven pászkába. Ezt a Talmud szigorúan előírja nekik. Ő, Döbröghy Géza szívesen fel is olvassa a Talmud erre vonatkozó részletét. Itt van a felöltője belső zsebében a Talmud hiteles német fordítása, amely Rohling professzor szaktudását dicséri.

A képviselőház elnöke, Poós Tamás (Szabadelvű Párt) figyelmezteti a felszólalót, hogy jelenleg a boszniai vasútépítés ügye van napirenden, és ettől a tárgytól lehetőleg ne kalandozzék el.

A felszólaló folytatja (emelt hangon): ő, Döbröghy Géza még a nevét is tudja a szegény kis cselédlánynak: Eszternek hívták, amíg élt, Ölyvesi Eszternek. Levágták a zsidók, mint egy csirkét, mert keresztény szűzlány vére nélkül nem érvényes a zsidó Húsvét, más néven Pészach, amikor a zsidók az Egyiptomból való kivonulás emlékét ünneplik, amely kivonulás – az előzményeivel együtt – világosan mutatja, milyen alávaló módon bánnak el a zsidók az őket befogadó gazdanéppel. Benne van a Bibliában. Ő, Döbröghy Géza szívesen fel is olvassa a Biblia erre vonatkozó részletét. Itt van a felöltője belső zsebében

a Biblia, természetesen a Károlyi Gáspár által készített, reformátusok által használt fordítás, de szükség esetén a Káldi György-féle katolikus változatot is felolvassa, mert az is itt van a felöltője belső zsebében, továbbá Rohling professzor három kötetes fahigiéniái bibliakritikája is itt van.

A házelnök emlékezteti a képviselő urat, hogy most arról vitatkozunk, megszavazzuk-e a boszniai vasút hitelkeretét, és ha igen, akkor a Zágrárból induló vaspálya Banja Lukán vagy Mosztáron át vezessen-e Sarajevóba, függetlenül attól, hogy ezt a kérdést majd még a horvát képviselőház is meg fogja vitatni.

A felszólaló folytatja (torka szakadtából): ő, Döbröghy Géza gyalázatos árulásnak tartja a zsidók Egyiptomból való kivonulását. Ennek ellenére igen szerencsésnek tartaná, ha a zsidók Magyarországról is kivonulnának mind egy szálig, ahányan csak vannak. Ezt a magyar állam, különböző adminisztratív eszközökkel, akár meg is könnyíthetné nekik. De nem ez történik! Hanem az ellenkezője! Tízezrével, százezrével özönlenek be az országhatáron Oroszország felől a kaftános, pajeszos menekülő csordák, úgyhogy már teljesen ellepték az ország északkeleti részét! És mi befogadjuk őket? Magyarország olyan, mint egy túlterhelt hajó! Ha még egy mázsa terhet ráeresztünk, menthetetlenül elsüllyed. Akkor is elsüllyed, ha egy mázsa arany ez a teher, hát még akkor, ha egy mázsa csatornaszenny! A Tiszaréten történt rituális gyilkosság pedig világosan mutatja, mit várhatunk az Oroszországból ránk zúduló bevándorlóktól, menekültektől és egyéb zsidó aljanéptől! Ölyvesi Eszter vére az égre kiált!

A házelnök eszébe juttatja a felszólalónak, hogy iménti kijelentései felekezet elleni izgatást tartalmaznak, és azt ő nem tűrheti. Az igazságügy-miniszter, Trombitás Alfréd, aki jobban ismeri a polgári törvénykönyv reformtervét, mint a házszabályt, nem bírja türtőztetni magát, és közbekiabál: „Hogy merészel az úr egy vérgőzös dajkamesét, egy sötét és gonosz középkori babonát a hajánál fogva ideráncigálni közénk? Ez itt egy felvilágosult, modern jogállam törvényhozó testülete, nem pedig falusi kocsmá!” (Közbekiáltás szélsőbalról: „Az is a zsidóké!”) „És ha már tényállításra vetemedik az úr: milyen bizonyítékai vannak az úrnak arra, hogy Tiszaréten rituális gyilkosság történt?”

A felszólaló (mint aki erre várt) azt feleli: neki erre cáfolhatatlan bizonyítékai vannak. Sziklaszilárd bizonyítékai! Itt van a felöltője belső zsebében Rohling professzor enciklopédikus műve, *A zsidó rituális gyilkosságok igaz története, a középkortól napjainkig*. Ugyancsak itt van a felöltője belső zsebében a tiszaréti plébános, Adamant Jenő hozzá, Döbröghyhez intézett magánlevele, miszerint a vidékünket sújtó elemi csapások, legfőképpen a szőke Tisza polipkarjainak megannyi árvizes ölelgetése valójában az isteni gondviselés ujjának intései, melyekkel az elkorcsosulás, a vallástalanság és a liberalizmus rémálmából ébresztget minket. Hiszen a tisztelt Ház a múltkor már kis híján megszavazta a polgári házasságot is! Végül itt van a felöltője belső zsebében a tiszaréti zsidó templomszolga fia, Spitz Móric által tett terhelő vallomásról fölvevett hivatalos jegyzőkönyv, amelyben a Móric gyerek részletesen előadja, miképpen leste ki a kulcslyukon keresztül a tiszaréti sakter, más néven rituális metsző és három bűntársa által végrehajtott vadállati kegyetlenségű gyilkosságot. Innen tudjuk a részleteket is, például a cseréptálak színét.

Trombitás miniszter csodálkozva kérdezi: „Jegyzőkönyvről beszél az úr? Honnan szerzte az úr azt a jegyzőkönyvet?” Mire a felszólaló (diadalmasan): azt ő az ügyben eljáró vizsgálóbírótól, Viola Mihálytól kapta egy hozzá, Döbröghyhez intézett magánlevél mellékleteként. Az is itt van a felöltője belső zsebében.

Mire a miniszter elsápad, és így szól: ő mostanáig erről az egész ügyről nem tudott. Így hát azt sem tudhatta, hogy vizsgálóbíró van kirendelve, aki Tiszaréten nyomozást folytat. Megígéri, hogy sürgősen tájékozódni fog, és miniszteri hatáskörében megteszi a kellő intézkedéseket. Most pedig beszéljünk valami másról, például a boszniai vasútépítés hitelkeretéről.

Azt is mindjárt elmondom, hogyan került sor Viola Mihály vizsgálóbíró kirendelésére. Előbb azonban szeretném beavatni az olvasót abba a vitába, amelyhez Döbröghy képviselő az imént látott szakszerűséggel szólt hozzá.

Ha már polipkarokról esett szó a föntiekben, akkor jussanak eszünkbe a hidrafejek is. Történetünk évében, 1882-ben szeretett magyar hazánkra két irányból, északkeletről és

délnyugatról vicsorognak egy-egy nyomasztó problémakör hidrafejei, és az ilyen fejeknek tudvalevően az a tulajdonságuk, hogy amikor egyet levágunk közülük, mindjárt kettő nő a helyébe. Amikor egy gondot nagy nehezen megoldunk, a megoldás szükségszerű velejárója lesz két másik, az előzőnél jóval súlyosabb gond.

Az egyik hidrafej a boszniai rendezési válság (ez vicsorít felénk délnyugatról), a másik a galíciai menekültválság (ez meg északkeletről).

Csak röviden, hogy az olvasó lássa az összefüggéseket: csapataink ideiglenesen Bosznia-ban és Hercegovinában állomásoznak, továbbá Novibazár egy részében is. Sajnos a török hatóságok, amelyek az említett tartományokban ötszáz évig folyamatosan fenntartották a rendet, újabban annyira ellanyhultak, hogy mindennapossá váltak az összecsapások, mindenütt felkelések robbantak ki, és az egyre súlyosbodó polgárháborús állapot azzal a veszéllyel fenyegetett, hogy menekülő kulturálatlan idegenek százai – köztük mohamedánok is! – fognak Szlavónián keresztül Magyarországra özönlöni, úgyhogy 1878-ban sürgősen lépni kellett.

Csapatainknak már csak azért is muszáj volt megszállniuk a Nyugat-Balkánt, mert ha sokat totojázunk, akkor Szerbia szállja meg, és ugye nem kell magyaráznom, hogy ez milyen következményekkel járna. Például az lenne az egyik igen veszélyes következmény, hogy létrejönne egy erős délszláv állam, amely Oroszország szövetségeseként Horvátország megszerzésének ürügyével hátradöfné a Monarchiát. Úgyhogy szépen odamasírozunk, és meghiúsítottuk ezt a készülődő disznóságot.

Most ott vagyunk a Nyugat-Balkánon (ideiglenesen), és építjük csórikáimnak a vasúti hálózatot. A sok százezer bosnyák menekülő pedig nem menekül, hanem ül a fenekén, mert Bosznia-Hercegovina biztonságos ország, ahol olyan szigorú vagy még szigorúbb rend uralkodik, mint a török hódoltság fénykorában.

Igen ám, de ha már megszálltuk ezeket a vadregényes történelmi tájakat, akkor az sem ártana, ha a jogállásukat rendeznénk. Például el kellene döntenünk, hogy az Osztrák-Magyar Monarchián belül Ausztriához tartozzanak-e, mint Csehország és Galícia, vagy inkább Magyarországhoz, mint Horvátország és Szlavónia.

Szerintem tartozzanak Ausztriához, vacakoljanak velük az osztrákok. Finanszírozzák ők a boszniai vasútépítést meg a többi hóbelevancot, és akkor nekünk, magyaroknak az egész nyugat-balkáni hacacaré egy krajcárunkba sem kerül.

Nem jó, nem jó. Ha Ausztriához csatoljuk a Nyugat-Balkánt, akkor az osztrák sógor olyan óriási lesz, mint egy elefánt, úgyhogy mi, magyarok eltörpülünk mellette, mint egy egér, és az egész világ látni fogja, hogy a dualizmus úgy, ahogy van, bakfitty és pókmáj. Mindenki észre fogja venni, hogy a Monarchián belül Magyarország éppúgy nem egyenrangú Ausztriával, ahogyan Budapest sem annyira jelentős város, mint Bécs. Különben is, Bosznia a középkorban a magyar király fennhatósága alatt állt, úgyhogy nehogy márhogy lemondjunk a jogos tulajdonunkról!

Szerintem csatoljuk Bosznia-Hercegovinát Magyarországhoz, azt az iciri-piciri Novibazárt pedig megkaphatja Ausztria, és akkor mi leszünk a sokkal nagyobbak. Vagy inkább, tudjátok, mit, Novibazár is legyen a miénk. Egyszer már úgyis a miénk volt az egész cucc, ha jól emlékszem, Nagy Lajos király idején.

Nem jó, nem jó. Ki az Isten haragjának van annyi pénze, hogy fizesse azt a sok vasutat meg közutat meg középületet meg közvilágítást, amit ott egyik évről a másikra fel kell építeni, a viaduktokról nem is beszélve? Nehogy már mi, magyarok álljuk a cechet a bosnyákok kikupálódásáért! Kicsik vagyunk mi ahhoz, és kevesen! Mi, magyarok már így is kisebbségben vagyunk a saját hazánkban! Már így is tele vagyunk szláv nemzetiségekkel! És akkor még felvegyük Boszniát is a hátunkra púpnak? Aztán abból mi lesz, ha tízezerrel idevándorolnak a bosnyák cukrászok? Beleragadunk a törökmézbe!

Szerintem egyesítsük a horvátok lakta országokat és tartományokat, méghozzá osztrák-magyar közös közigazgatás alatt, és akkor horvát testvéreink lennének a Monarchia leghívebb támaszai.

Na még csak ez hiányzik, meg a faszomra egy bibircsó! Összegyúrni Horvátországot és Szlavóniát Boszniával és Hercegovinával? Hozzáadni élesztőnek Dalmáciát és Isztriát, sütőporknak pedig a görzi grófságot? Milyen pogácsa vagy palacsinta fog abból kisülni?

Létrehozunk egy bazi nagy horvát államot, mire a horvátok hálából azt fogják követelni, hogy Zágráb legyen éppolyan egyenrangú főváros, mint Budapest, és akkor a dualizmus átalakul trializmussá. Több se kell a cseheknek, ők meg azt fogják követelni, hogy Prága legyen éppolyan egyenrangú főváros, mint Zágráb meg Budapest, vagy inkább még sokkal egyenrangúbb, és akkor a trializmus átalakul kvadrializmussá.

Most már ebből elég, álljon meg a dísz- és gyászmenet!

Én ezektől az idegen szavaktól hülyét kapok.

Én meg sík ideg leszek.

Várjatok csak, ez még mind semmi. Most mondom a legjobbakat. Ha a dualizmus átalakul trializmussá, az annyit jelent, hogy az egyesített Nagy-Horvátország tokkal-vonóval elszakad a magyar koronától. Azonkívül Fiumét is elveszik tőlünk, úgyhogy nem lesz többé kijáratunk a tengerhez. És hatvannégy vármegye helyett marad nekünk ötvenkettő.

Ne már...

De bizony! Ettől a csehek vérszemet kapnak, és elveszik tőlünk a tótok lakta északi vármegyéket, Árvát és Liptót mindenképpen, de valószínűleg Trencsént és Turócot is. Mert ha a trializmus átalakul kvadrializmussá, az annyit jelent, hogy ötvenkét vármegye helyett marad nekünk negyvennyolc.

A kurva életbe!

Mindig minket, magyarokat bántanak!

Gyönyörűszép szám a 48, én tiszta szívemből 48-as vagyok, de akkor is basszák meg az anyjukat!

Amikor pedig mindez meglesz, Nagy-Horvátország belecuppan Kis-Szerbia seggébe, és ez – dualizmus ide, trializmus oda – annyit jelent, hogy az egész Balkán-félsziget Oroszország fennhatósága alá kerül, miután a Monarchia és mi, magyarok tálcán kínáltuk a cárnak. Ha meg nem ezt akarjuk, akkor előbb vagy utóbb be kell vállalnunk egy fegyveres konfliktust, magyarán szólva, háborút Oroszországgal, amelyet aligha nyerhetünk meg, mert a köztünk élő szláv nemzetiségek az első adandó alkalommal elárulnak minket, és beállnak muszkavezetőnek.

Ilyen nyomasztó gondok közt hánykolódtak a felelősségtudattól áthatott magyar államférfiak. Nem csoda, hogy fellélegzést, felfrissülést hozott nekik, amikor a bonyolult pénzügyi vita közepette Döbröghy Géza előhozakodott az iménti üdítő, naiv tiszaréti rémtörténettel. Amúgy eszük ágában sem volt elhinni ezt a gyerekes badarságot. Inkább csak nevettek rajta, és egy kicsit furcsálkodtak. Hát lehetséges, hogy napjainkban, a XIX. század utolsó harmadában akad még értelmes, művelt ember, aki ezt az agyrémet elhiszi?

Pedig akad. Nemcsak Döbröghy hitte szilárdan, hogy a tiszaréti zsinagógában rituális gyilkosság történt, hanem Döbröghy elv- és képviselőtársa, Istóky Győző is, a Függetlenségi Párton belüli Antiszemita Frakció megalapítója. Tőle kapta Döbröghy (persze, csak kölcsön) Rohling professzor műveit, amiből arra következtethetünk, hogy Istóky, ellentétben Döbröghyvel, tud németül. És ha már frakció van körülötte, akkor persze a frakciótagok is hisznek a vérvádban, de ők csak fél szívvel. Öten vannak, ötször fél szív anyyi, mint kettő egész öt tized szív.

Ez a Géza gyerek nem ért semmihez. Öt éve itt bassza a rezet a képviselőházban, és még egyszer sem szólalt fel. Ez a mai szöveg volt a szűzbeszéde. A pénzreform neki magas. A közigazgatási reformot megugatja, de azt is csak az ülés után, a Szikszaiiban, sörrel és diólikórral megalapozva. Na de most megtalálta azt a szakterületet, amelyhez kellő kompetenciával hozzászólhat. És milyen leleményesen kapcsolja össze a rituális gyilkosságot a menekültügyi válsággal!

Bizony ám, a másik hidrafej, amely hazánkra vicsorog, a galíciai menekültügyi válság. A zsidók Oroszországból tízezzel, százezzel özönölnek a velünk szomszédos Galíciába, régi magyar nevén Gácsországba vagy Halicsba. Jönnek a Prut és a Szeret völgyében. Lebzelnek Stanislauban, lopják a napot Drohobicsban. Átlopakodnak az Uzsoki-szoroson, végigsompolyognak a Vereckei-hágón, és mindjárt itt lesznek közöttünk, pedig már így is tele vagyunk zsidókkal.

A közvélemény józanabb, mérsékeltbb része annak az óhajnak ad hangot, hogy le kell zárni az államhatárt. Építsünk szögesdrót-kerítést a galíciai határra, Jablonkától

Körösmezőig, jó sok őrtonnyal és nagy létszámú, szigorú határrendőrséggel. Az majd gátat vet a népvándorlásnak.

A radikális megoldás hívei azt javasolják, hogy a menekülteket még a galíciai oldalon le kell tartóztatni, gyűjtőtáborba vinni, ott megásatni velük a sírjukat, és belelőni őket.

És persze itt vannak az érzelgős emberbarátok, a taknyukat csorgató, nyáladzó humanisták, akik azt makogják, hogy szerencsétlen embertársaink – mármint az Oroszországból menekülő, kampós orrú zsidók és pereputtyuk – úgysem akarnak Magyarországon letelepedni, hanem az a szándékuk, hogy kivándorolnak Amerikába. Úgyhogy adjunk nekik egy karéj kenyeret meg egy pohár vizet, aztán szállítsuk el őket Fiumébe vagy Triesztbe, ahol hajóra ülhetnek Isten hírével.

Na persze. Ahogy azt elképzelik az ilyenek. Az új orosz cár átdobja hozzánk a zsidóit, mi meg államköltségen etessük, itassuk, babusgassuk őket. Még jó, hogy nem akarnak vasúti első osztályon, hálókocsiban utazni Trisztbe vagy Fiumébe. Mintha nászútra mennének. Vagy kéjutasra!

Ismét csak röviden, hogy az olvasó lássa az összefüggéseket: az oroszországi pogromok tavaly, 1881-ben kezdődtek, miután egy forradalmi terrorszervezet aktivistái meggyilkolták az öreg cárt. A cár a hintójában ült, amikor valaki a tömegből bombát dobott rá. A bomba felrobbant, húsz ember szörnyethalt, és legalább ötször annyian megsebesültek. A cárnak azonban semmi baja nem történt, mert a hintót golyóállóan és bombabiztosnak építették, tudniillik addig már hatszor kíséreltek meg merényletet az uralkodó ellen.

Így tehát a cár, akin egy karcolás sem esett, megparancsolta, hogy haladjanak tovább. Csakhogy ez nem volt lehetséges, mert a robbanás végzett a lovakkal. A kíséret tagjai hiába könyörögtek az uralkodónak, hogy maradjon a biztonságot jelentő hintóban, és várjon, amíg hoznak újabb lovakat, a cár úgy látta, hogy elmúlt a veszély. A tömeg – már aki élt és mozgott – szétfutott, a hintó körül csak vértócsák, leszakadt testrészek, halottak és jajgató sebesültek maradtak. A merénylők (ha ugyan többen voltak), amilyen gyáva patkányok, nyilván elszaladtak a többiekkel együtt. A cár kinyitotta a hintó ajtaját, és kilépett a kövezetre.

Ebben a szempillantásban egy mozdulatlanul heverő, hottestnek látszó ember felugrott, és újabb bombát hajított a hintó felé. A robbanás letépte a cár mindkét lábát. Másfél óra múlva halott volt.

A hírlapok részletes tudósítást közöltek a merényletről. Többnyire azt is hozzáfűzték, hogy mind a tettesek, mind a felbujtók zsidók. Csak zsidók lehetnek. Keresztény orosz ember képtelen volna ilyen aljas és gyáva bűncelekményre az uralkodója ellen.

Utóbb kiderült, hogy a merényletet megszervező és végrehajtó csoport tagjai egytől egyig oroszok és keresztények. Zsidó nem is lehetett tagja a csoportnak, mert a csoport az Oroszországban élő hárommillió zsidót kapitalista kizsákmányolóknak tartotta, és ennek megfelelően gyűlölte. Ám ez a tény nem felmentő, hanem terhelő bizonyíték volt a zsidókra nézve. Lám csak, ezek, amilyen alattomos patkányok, még a narodnyikok közé is befurakszanak! Még a népi forradalmárokat is ők pénzelik, ők irányítják! Álcázzák magukat, sötétben bujkálnak, makacsul tagadják bűnösségüket. Pedig most már csak a töredelmes beismerő vallomás segítene rajtuk. Vagy most már inkább az sem.

Két nappal azután, hogy a hírlapok beszámoltak a cár elleni merényletről, Oroszország zsidólakta falvaiban és városaiban fellángoltak a pogromok. A szó szoros értelmében fellángoltak, mert a pogrom velejárója a gyűjtogatás.

A pogrom úgy kezdődik, hogy a zsidók elkezdenek összevissza rohangászni, mint a megbolygatott hangyák vagy természetek.

A zsidó összekapkodja a holmiját, és a gyerekeivel kirohan a vasútállomásra, noha tudhatná, hogy a vasútállomáson összegyűlt zsidókat verik agyon legelőszőr.

A zsidó kirohan a városból a mezőre, noha tudhatná, hogy a mezőn három versztányi messzeségből is észreveszik, és utoléri, és összezúzzák a csontjait.

A zsidó elrejtőzik a padláson, noha tudhatná, hogy a padlásról le fogják hajítani.

A zsidó elrejtőzik a pincében, noha tudhatná, hogy a pinceablakon petróleumot öntenek be, amelyet égő rongy követ.

A zsidó elrejtőzik a máshol rejtőzködő zsidó szomszédja lakásán, noha tudhatná, hogy az ő belét ugyanúgy kitépik a hasüregből, ahogy a szomszédját kitépnék, ha a lakásban találnák.

A zsidó elrejtőzik helyben maradó keresztény szomszédja lakásán, noha tudhatná, hogy a házmester úgymint nyomra vezeti az őrző csőcseléket.

A zsidó meghúzza magát a sötétben, és retteg a sötétől, mert a sötétben semmit sem lehet látni.

A zsidó kióvakodik a világosságra, és iszonyodik a világosságtól, mert a világosságban mindent lehet látni.

A zsidó kerüli a többi zsidót, noha tudhatná, hogy egyedül semmi esélye a védekezésre.

A zsidó sokadmagával összezsúfolódik, noha tudhatná, hogy úgy fogják együttvéve ledarálni őket, mint a mozdony kereke a sínekre terelt birkanyáját.

A zsidó szervezi a fegyveres önvédelmet, noha tudhatná, hogy erre nincs idő, nincs bátorság és nincs lehetőség, és hogy ezzel csak még inkább felhergeli a bosszúszomjas néptömeget.

A zsidó maga köré gyűjti kedves tárgyait, noha tudhatná, hogy ezek a tárgyak halálos ellenségei lesznek. Tudhatná, hogy a saját asztalkendőjével fogják megfojtani. Hogy a saját kenyérszelettel késével fogják elvágni a torkát. Hogy a saját borospoharának szilánkjait fogják beletömni a szájába. Hogy a saját esernyője hegyével fogják kiszúrni a szemét. Hogy a saját éjjeliszekrényének acélveretes oromdíszébe fogják beleverni a homlokát.

És aztán bekövetkezik mindaz, ami előre tudható volt. Továbbá bekövetkezik sok olyasmis is, amit nem látott előre a csekély teherbírású képzelőerő.

Ott fekszenek a halottak. Teljesen halottak és félig-meddig halottak. Épnek látszó halottak és megcsönkített halottak. Azonosítható halottak és felismerhetetlenné tett halottak. Szénné égett halottak és lepénnyé taposott halottak. Magukban heverő halottak és családostul heverő halottak. Egyenesen fekvő halottak és törött gerincű, derékszögben kifordult lábú, elgörbült halottak. Belső szervek nélkül tátongó halottak és hosszában kettéhasított halottak.

Ablakon kidobott csecsemők, fejjel a falhoz csapott csecsemők, labdaként magasba hajtott, kés hegyével elkapott csecsemők, feldarabolt csecsemők, szétmarcangolt csecsemők, anyaméhből kimetszett magzatok. Fialat lány, akinek levágták az orrát, miután megerősakolták. Fialat lány, akinek levágták a mellét, miután megerősakolták. Öregasszony, akire rádobtak egy vaskályhát az emeletről. Öregember, akinek rozsdás szögek állnak ki a halántékából.

Ahol még nem volt pogrom, onnan menekülnek a zsidók, mert nem akarnak addig várni, amíg elkezdődik. Ahol már volt pogrom, onnan menekülnek a zsidók (már aki életben maradt), mert nem akarnak addig várni, amíg ismét elkezdődik.

A magyar politikusok egy része annak a vélekedésnek adott hangot, hogy a menekültügyi válságot Oroszországban kell megoldani. Az új cár, az előzőnek a fia vagy fékezze meg a zsidóellenes zavargásokat, vagy tartóztassa fel a menekültáradatot, amely Magyarország biztonságát most már kolyan veszélyezteti.

Mi a saját szegényeinket és elesettejinket sem tudjuk gyámolítani. Hát akkor hogyan is fogadhatnánk be több százezer, esetleg több millió koldusszegény, vadidegen menekültet? Ha én egy palack tintát egy nagy tóba öntök, azért annak a vize nem romlik el, és mindenki ártalom nélkül megihatja. A nagy angol vagy amerikai népsokaságban a zsidó feloldódik, úgyszólván elenyészik. Ugyanez áll Franciaországra nézve is. De ha a magyar levesbe önt az ember egy palack tintát, nagyon is megromlik a leves, és azt meg nem eheti az ember!

Ezek nem azt a nyelvet beszélik, amit mi. Nem azt az öltözéket viselik, amit mi. Nem azt az ételt eszik, amit mi. Nem azt az Istent imádják, akit mi. Nem azt a törvényt tisztelik, nem azt a szokást követik, amit mi. Nem azt a munkát végzik, amit nagyra becsülünk. Hangosan imádkoznak, némán csálnak. Szemetelnek, az út szélén végzik a kisdolgukat és a nagydolgukat. Behurcolják a kolerát és a pestist. Tele vannak tetűvel. Panaszkodnak, vádaskodnak, vesztegetnek. Nehogy már beengedjük őket, mert ha ezek egyszer beteszik ide a lábukat, soha többé meg nem szabadulunk tőlük.

Sok magyar politikus gondolkodott így, nemcsak a Függetlenségi Pártban, hanem a „mérsékelt ellenzék” néven emlegetett Nemzeti Pártban is, sőt a kormányon levő Sza-

badelvű Pártban is akadtak férfiak, akiktől nem állt távol ez a látásmód. És ha a politikusok, valamint az újságírók között akad nem kevés, aki így gondolkodik, akkor nyilván a közvéleményben is jelen van az ilyen vagy ehhez hasonló felfogás.

Hogy messzire ne menjek, a tiszaréti közvéleményre mélységesen jellemzők voltak az imént megjelölt nézetek. A tiszaréti közvélemény öt személyből áll, ezek pedig: a plébános, a református lelkész, a falubíró, a jegyző és a tanító. Módszertani okokból nem számítom a közvéleményhez Döbröghy Gézát, aki ritkán tartózkodik a falujában, de persze nagy hatással van a közvéleményre, valamint a Züszmannt sem, aki ugyan művelt embernek számít – én legalább tíz-tizenkét könyvet számoltam össze a házában –, és két hírlapra is előfizet, az *Egyetértésre*, valamint a *Taksonyvidékre*, de azért senki sem gondolja, maga Züszmann sem, hogy ő része a tiszaréti közvéleménynek.

A tiszaréti közvélemény már akkor is galíciai menekülthordákat vizionál, ha meglát négy-öt egymást követő tutajt a Tiszán, rajtuk Máramarosba vagy Beregbe való tutajosokkal. Meghül az ereiben a vér, mármint a közvéleménynek, ha megpillantja az Ungvár környéki orthodox zsidók jellegzetes fekete kalapját. Elszörnyed, ha meghallja német beszédjüket, amelyet a németül tudók sem értenek, mert az nem is német nyelv, hanem csak egy eltorzított, romlott zsargon.

Márpedig a húsvét előtti szombaton ezektől a kalapoktól volt fekete, és ettől a zsargon-tól volt lármás a falu. Tiszaréten aznap a zsidók sakterválasztást tartottak, miután a régi metsző elköltözött, és most a Törkő-vidéki falvakból, továbbá Beregszász környékéről jöttek az állásra pályázó, ünneplő ruhás jelöltek. Nahát, csakis ők ölheték meg szegény Esztert, mert más józan magyarázat nincs rá, hogy Eszter aznap eltűnt, és azóta sem látta senki. A föld ugyebár nem nyelhetette el!

Eszter édesanyját, özvegy Ölyvesi Jánosnét a tiszaréti közvélemény fenntartás nélkül, teljes támogatásáról biztosította, amikor a szerencsétlen asszony, legszebb hárászkenődjével a vállán, sírva könyörgött a tekintélyes férfiaknak, segítsenek előkeríteni a lányát.

Adamant plébános kioktatta a nőt, hogy olyan esetek, amikre ő gondol, régen, a középkorban csakugyan előfordulhattak, de manapság egy civilizált országban, aminő Magyarország, ilyesmire még csak gondolni is badarság. Ennél többet nem mondhatott, mert az asszony nem az ő gyülekezetéhez tartozik, nem az ő dolga nevelni. Beszéljen a fejével Lápóssy tiszteletes úr!

A református lelkész arra figyelmeztette az asszonyt, hogy addig nincs joga gyilkosokról beszélni, amíg minden kétségen kívül be nem bizonyosodik, hogy csakugyan gyilkosság történt, és azt a zsidók követték el. Gyakran előfordul, hogy a zsidókat alaptalanul gyanúsítják azzal az esettel, amire Ölyvesiné gondol. Hajdúnánáson például az történt húsz évvel ezelőtt, hogy eltűnt egy kishű, és a nép ott is a zsidókat gyanúsította, pedig a kishű még aznap kimászott a szalmakazalból, ahová befúrta magát, és mindössze annyi történt vele, hogy aludt egy jót. Mezőtelegden pedig, talán 1871 nyarán egy testvérpár tűnt el, amit szintén megpróbáltak rákenni a zsidókra, és csak másnap derült ki, hogy a két gyerek eltévedt az embermagasságú kukoricásban. Ilyen intelmek után a tiszteletes úr megrotta Ölyvesinét, amiért nem őhozta, hanem a plébánoshoz fordult elsőként a gyanújával. Talán bizony nem bízik meg benne, a lelkipásztorában? Vagy talán át akar térni katolikus hitre? Na, csak azt próbálja meg! Azt nagyon meg fogja keserülni!

A falu bírása, Borbély Gábor leültette Ölyvesinét a lócára, sőt még egy keszkenőt is a kezébe nyomott, hogy azzal törölgesse a könnyeit. Özvegyember volt, megtehetette, senki sem számoltatta el a keszkenőkkel. Majd a menyé, a Bözsi kimossa, még ha Ölyvesiné nagy bánatában belefújja is az orrát.

Mit akar tőlem a nénemasszony? Hogyan képzeli kend? Mi vagyok én? Falubíró vagyok, nem vizsgálóbíró! Nincs jogom nyomozni! Nem is értek hozzá! Meg is büntetnének érte! Micsoda? Hogy menjünk be a zsidótemplomba? Nézzük meg a padlót, hátha ragad a vértől? Nyissuk fel a tóraszekrényt, hátha ott vannak elrejtve a véres kések? Vizsgáljuk át az előpitvart, hátha rábukkanunk a cseréptálakra, amelyekbe csorgatták a kend lánynának a véré? Forgassuk át a hátsó udvarban a földet, hátha ott van a kend lánya elásva?

Erről ne is ábrándozzék a nénemasszony! Én, Borbély Gábor a helyi közigazgatás képviselője vagyok, és a vallásszabadságról intézkedő 1868. évi 53. törvénycikk 12., 13. és

16. paragrafusa értelmében köteles vagyok tiszteletben tartani minden Magyarországon bevett vallás vagy más néven religio recepta önkormányzatiságát és belső szervezeti működését. Ez magyarul annyit jelent, hogy a zsidótemplomba csak akkor mehetünk be, ha szólok a Züszmann-nak, és ő kinyitja.

Mármost egyrészt a Züszmann nem nyitja ki, mert bolond is volna, ha megtenné, másrészt én sem szólok neki, mert Húsvét vasárnap van, amikor Krisztus feltámadását ünnepeljük, és én ezen a szent napon nem állok szóba zsidóval. Máskor, ha muszáj, igen, de ma meg holnap semmi szín alatt. Mert azt ugye nénémasszony is hallotta a tiszteletes úrtól nem egyszer, nem kétszer, hogy Krisztust éppen a zsidók ölték meg. Élve felszögezték a keresztfára!

Hogy akkor most mit csináljon a nénémasszony? Megmondom én azt kendnek. Tesék holnap átmenni Tiszaugarra Nyúzó szolgabíró úrhoz. Majd ő igazságot tesz, amelynek szolgáltatására én nem vagyok jogosult, mert kicsi vagyok én ahhoz. Majd ő kinyomozza, hová tették azok a zsidók a kend lányát. Lássa, nénémasszony, neki aztán van joga nyomozni. Ő tud is, szeret is nyomozni. Ő aztán, ha egyszer nekiáll, akkor, kedves nénémasszony, úgy ki lesz nyomozva a kend panasza, hogy csak úgy porzik.

Ám egyelőre még csak az országút porzik, amikor másnap, Húsvét hétfőn Ölyvesiné elindul a szolgabíróhoz Tiszaugarra. Nem valami nagy út, jóformán csak egy macskaugrás. Jó hátaslóval, kényelmes ütetésben alig húsz perc alatt odaérhetünk. Ölyvesiné azonban a két lábán lépked. Nincs lova, honnan is volna. A kissé csípős idő ellenére a vállán viszi a csizmáját, hogy kímélje. Azt majd a szolgabíró háza előtt fogja felhúzni. Az imént rálépett egy éles kőre, és most egy kicsit sántikál. Kora tavasz van, és még nem keményedett meg a talpán a bőr. Így hát ezt a viszonylag rövid utat Ölyvesiné bő két óra alatt teszi meg. Jócskán benne járunk a délelőttben, amikor Tiszaugarra érkezve, felhúzza a csizmáját Nyúzó Lázár portája előtt.

Még oda sem ér az oszlopos tornáchoz, amikor a Kati nevű szolgáló közli vele, hogy várnia kell. A tekintetes úr fontos ügyiratokban búvárkodik, ezért most nem lehet zavarni.

Ez a Kati ott született és nevelkedett Ölyvesiék szomszédságában, Tiszaréten. Aztán a Jóisten felvitte a dolgát: a szolgabíróék magukhoz vették, szépen kimosdatták, felöltöztették. Az volt az egyik szerencséje, hogy dolgos, megbízható teremtés, soha egy percig meg nem áll. A másik szerencséje meg az, hogy kancsal és ragyás képű. A tekintetes asszonynak minden oka megvan rá, hogy csinos lányt ne tűrjön meg a háznál. Hej, ha az én Eszterem is ilyen helyen szolgálhatott volna! Akkor most nem kellene őt keresgelnünk. Akkor most olyan jó helye volna, mint az anyja hasában volt neki!

Szorgalmasnak eléggé szorgalmas volt, csak az a kár, hogy szép kislány volt. Két-három éven belül gyönyörű eladó lánnyá serdült volna, és a szépsége miatt nem szolgálhatott volna úri házaknál. Kár a szegény lánynak szépnek lennie. Nem való az neki.

A tekintetes úr az ebédjét fogyasztja, ezért most nem lehet zavarni.

A tekintetes úr az ebéd utáni pipázását végzi, ezért most nem lehet zavarni.

A tekintetes úr, megmáshíthatatlan szokása szerint, ebéd és pipázás után lepihent, ezért most nem lehet zavarni.

Közben Nyúzóné Pöpecz Amália kitekint az ablakon, és megszemléli a tiszaréti szegény asszonyt. Hát ez már megette a kenyere javát, ez maholnap öregasszonynak fog számítani. Erősen öszül, itt-ott a foga is hiányzik, a homloka barázdált, a barázdákban pedig ott kuporog a sanyarúság és a keserűség. Ez még az ő férjének sem fog kelleni.

Így tehát benyit a jól megérdemelt szunyókálásból ébredező Nyúzó Lázárhoz. Édes Lázókám, ott áll az a szegény asszony a tornác előtt fél tíz óta, és most négy óra van. Ugyan már, legyen olyan jó, és menjen ki hozzá. Biztosan valami fontos mondanivalója van neki, ha ilyen régóta vár.

A szolgabíró mérgesen dörmögi, hogy nincs félfogadás. Ünnepnap van, Húsvét hétfő, és ilyenkor is jönnek az ügyfelek! Mindig jön valaki, és mindig tőle, Nyúzótól akar valamit! A múltkor is azzal jött egy derék atyafi, hogy nem ragad rá a postai borítékra a bélyeg. Mit tehettem volna érte? Hogyan orvosoljam a panaszát? Én nem is tudom, ki fog gondoskodni a vármegyéről és a hazáról, ha a szolgabíróknak ez az ügyszeretettől áthatott, áldozatkész és becsületes nemzedéke – a miénk – egyszer majd kihal. Na gyerünk, nézzük azt a némbert!

Mondja, jóasszony! Mi a hézag?

A lányom... az édes kislányom... eltűhühühűnt...

Ácsi! Ez így nem lesz jó. Ha óhaj-sóhaj esete forog fenn, akkor tessék hivatalos formában előadni!

Özvegy Ölyvesi Jánosné – vallása református, életkora 43 év, foglalkozása napszámos, írni-olvasni nem tud – előadja, hogy Eszter nevű 14 éves lánya, akit szegénységük miatt már 12 éves korában cselédnek kellett adnia, tegnapelőtt, folyó év április elsején, szombat délelőtt gazdasszonya, Túri Andrásné megbízásából elindult a boltba, hogy festéket és patkószőget vásároljon, de a vásárlásból – amely a boltos elmondása szerint megtörtént – nem érkezett haza. Nem jött meg a nap hátralevő részében sem, nem került elő a tegnapi nap folyamán sem, és nem lett meg ma reggel sem. Szombat dél óta nem látta senki. Az Isten szerelmére kérem a tekintetes urat, segítsen rajtam, keresse meg a lányomat, áldja meg a tekintetes urat az Isten!

A szolgabíró elfutja a pulykaméreg. Már megint milyen piszlicsáré ügygel zaklatják, méghozzá félfogadási időn kívül, ünnepnapon, amikor ő pihenni szeretne. Elkódorog valami cselédlány, aztán ő, Nyúzó Lázár keresse meg. Kedvenc lapunk, a *Taksonyvidék* jóformán minden héten hírt ad egy-egy eltűnt kisfiúról vagy kislányról. Arról már jóval ritkábban ad hírt, hogy az ilyen gyerek előkerült. Tudniillik előfordul, hogy nem kerül elő, vagy csak hónapok, évek múlva.

Például nyáron a gyerek fürödni megy, és belefulladás a Tiszába. Vagy télen széttépik a farkasok. Taksony vármegyében nincsenek farkasok, de a bihari vagy a zempléni hegyekben vannak, és ha a gyerek felkérézkdedik egy arrafelé tartó szekérre, akkor egyenesen a farkasok torkába viteti magát. Olyan is van, hogy a gyerek megszökik a gazdasszonya vagy gazdája mellől, de néha még a részeges, dúvad apja elől is megszökik. Aztán soha többé nem kerül elő, de nem biztos, hogy rosszabbul megy a sora, mint otthon. Meg aztán az is előfordul, hogy a gyerek – főleg a lánygyerek – szerelembe esik, és azért szökik meg. Egy 14 éves lány már tud szerelmes lenni. Hajjaj, de még mennyire! Annak már többnyire ki vannak fejlődve az idomai, azt már a havibaj is rendszeresen látogatja.

Aztán az ilyen lányok, akik szerelemből megszöknek, előbb-utóbb egy lemergi vagy kijeji bordélyházban találják magukat, és akkor – ha már eltűnésről van szó – joggal mondhatjuk rájuk, hogy perditá, vagyis elveszett lélek és test.

Csak hogy az ilyen módon elveszett lélek és test nem a tiszaugari szolgabíró illetékességébe tartozik.

Már sarkonfordult, hogy visszamenjen a házába, amikor még egy utolsó pillantást vetett Ölyvesinére. Igaz, ami igaz, nem mai csirke, de azért látszik rajta, hogy fiatalkorában csinos menyecske volt. Miért is nem húsz évvel ezelőtt jött a panaszával!

Ki tudja, mikor fordult meg utoljára férfi a közelében? Bizonyára ki van éhezve a csókra. Attól még, hogy szegény özvegyasszony...

Aztán mondja csak, jóasszony: mióta özvegy kend? Mikor és hogyan veszítette el a férjét?

Jaj, ne is kérdezze a tekintetes úr, mert megszakad a szívem! Hát az úgy volt, hogy az öreg Sarudy meghívta a lánya lakodalmába az uramat a többi napszámossal együtt, akik tavasztól ősziig, látástól vakulásig dolgoztak a földjein, aztán az én uram virtusból meg akart enni hatvan darab töltött káposztát, vagy legalább ötvenet, aztán a harmadik töltött káposzta után a torkán akadt egy darab füstölt oldalas, és megfuhuhuhulladt...

Terített! Ez már igazán különös história! Nyúzó szolgabíró, ahogy elnézi a tiszaréti szegény asszonyt, biztosra veszi, hogy ennek már lóg a melle. Bár a fene tudja. Ezt jó volna sürgősen ellenőrizni az istálló mögött. Sajnos most nem lehet, mert Málíkám, lelkem éppen kikandikál az ablakon.

Aztán mondja csak, jóasszony: ez az egy szem lánya van kendnek? Vagy több gyereket is szoptatott az emlőjével?

Jaj, ne is kérdezze a tekintetes úr, mert megszakad a szívem! Hát az úgy volt, hogy volt nekem egy fiam is, az Andris, és az Andris a huszároknál szolgált Szépasszonyfalván, és a Brandel bárónak a csicskása volt, és a Brandel báró összeveszett a körorvossal, mert udvarolni akart a körorvos feleségének, és a körorvos arcul ütötte a Brandel bárót, és a Brandel báró megparancsolta a Kaál Samunak, hogy sötétedés után löje le a körorvost, mint egy

kutyát, és a Kaál Samunak éppen hasmenése volt, mert sok-sok szilvát evett ebédre, és ezért a Kaál Samu helyett az Ölyvesi Andris lőtte agyon a körorvost a Brandel báró pisztolyával, és még örült is neki, mert azt hitte, hogy sok-sok pénzt kap a Brandel bárótól, amiért a hadbírósgón magára vállalta az egész bűnt, úgyhogy a börtönből meg is üzen-te nekem, hogy megvesszük a Bándi Ferusék félfertályát a miénk mellett, de nem kapott sok-sok pénzt a kezébe, hanem kapott egy nagy-nagy lófaszt a seggébe, mert halálra ítélték, és felahahahahahakasztották...

Ihajnáré! Ez már csakugyan kacifántos bonyodalom! Nyúzó szolgabíró tapasztalatból tudja, hogy az ilyen kiszikkadt zsellérasszonynak némelykor igen jóízú az ölelése. Próbálta ő már nem egyszer, nem kétszer. No de akasztott ember édesanyjával eddig még soha sem hancúrozott. Egyszer ezt is ki kellene próbálni, még hozzá sürgősen, mert rövid a nyár, múlik az élet. Sajnos most nem lehet, mert Málikám, lelkem kidugja azt a kis huncut fejét az ablakon.

Lázókám, édesem, jöjjön már be a házba! Lement a nap, lehült a levegő, és ha megfázik itt nekem, akkor bajok lesznek! (Csak zárójelben jegyzem meg, hogy Nyúzó szolgabíró nagy odaadással fagyoskodta végig az idei januári farkasvadászatot a Homoród völgyében és a Magurán, és egy fikarcnyit sem hült meg, hála a paprikás pálinkának, de Nyúzóné mindig is féltette a férjét. Féltő szeretet volt az övé.)

Ígaza van, lelkem. Bemegyünk a házba, és megszerkesztjük a hivatalos iratot.

Nyúzó szolgabíró leül az íróasztalához, Ölyvesiné alázatosan áll a szoba közepén. A csizmáját levetette a küszöbön, nehogy a magyar haza földjéből egy szemernyit is bevigyen a tekintetes úr házába. A férfi kedvetlenül állapítja meg, hogy Ölyvesiné kezén piszkosak a körmök, de a lábán, ha lehet, még piszkosabbak.

Na mondja, jóasszony! Hogy néz ki a lánya?

Háááát... én csak azt tudom, hogy tegnapelőttig hogy nézett ki, és még addig is leginkább sehogyan se nézett ki. Amolyan jóra való, rendes lány volt, mint a többiek.

Milyen magas a termete?

Háááát... egy kicsit alacsony volt, de aztán sokat nőtt, amióta beállt szolgálni először Ecetesékhez, aztán Túrinéhoz. A végén már eléggé magas volt, de azért még így is alacsony.

Milyen színű a szeme?

Háááát... lótottam-futottam, nem volt nekem időm rá, hogy a szemét nézegessem. Azt hiszem, kék szeme volt szegénykémnek. Vagy inkább fekete.

Van-e a kend lányának valamilyen különleges ismertetőjegye?

Háááát... hogy jegye volt-e neki? Jegygyűrűre tetszik gondolni? Nem volt neki se jegygyűrűje, se jegyese. Fialat volt ő még ahhoz, meg pénzünk sem lett volna rá.

Na jól van. Akkor legalább azt mondja meg nekem, jóasszony, hogy ki van-e már fejlődve a melle, mármint a lányának. Mert az fontos. És ha igen, akkor kicsi vagy nagy melle van-e, és milyen színű a mellbimbó udvara?

Édes Lázókám (a szolgabíróné, úgy veszem észre, hallgatózott), ha maga bele merésze-li foglalni a személyleírásba az Ölyvesiné lányának a melleit, akkor a maga élete ebben a házban, esküszöm az égre, pokollá változik. Hát hiányzik az nekem, hogy az egész vármegye rajtunk röhögjön?

Az eddig alázatos Ölyvesiné szemében most megvillan a dac.

Ne tessék fáradni a személyleírással. Nincs arra szükség. Tudom én azt nagyon jól, hogy soha nem fog élve előkerülni a lányom. Az én Eszteremet megölték a zsidók. Becsálták a zsidótemplomba, elvágták a nyakát, kicsorgatták a véré, és belesütötték a húsvéti lépényükbe. Szóltam is a falubírónak, Borbély úrnak, hogy kutassa át a zsidótemplomot, de azt mondta, hogy nem teheti, mert ő is fél a zsidóktól.

A szolgabíró összerázkódik, mint amikor cseresznyézés közben férges gyümölcsre harap az ember. A petróleumlámpa fényében (hiszen öreg este van már) Ölyvesiné éppolyan ápolatlannak és visszaszátítónak látszik, mint az általa hangoztatott förtelmes hiedelem.

Hogy merésze-li maga elhinni ezt a bődületes marhaságot?

Ettől a hangnemtől Ölyvesiné csak még megátalkodottabbá válik.

Ne tessék nekem azt mondani, hogy marhaság! Ez úgy igaz, mint a Szentírásban az evangélium. Úgy tessék elhinni, hogy mára virradó éjszaka megjelent előttem Krisztus urunk,

még hozzá abban az alakjában, ahogyan feltámadt, és ő maga mondta nekem, hogy a lányomat a zsidók ölték meg. Márpedig én inkább hiszek Krisztus urunknak, mint akárki más emberfiának!

Még szerencse, hogy Nyúzó szolgabíró uralkodik magán, és visszanyeli a szájára toluló gorombaságot. Inkább szól Katinak, hogy hozzon a konyháról egy bögre tejeskávét. Ilyen úri italt még úgysem élvezett a jóasszony, amióta lyukas a szája. Naszóval. Itt a hivatalos irat, márnint a körözőlevél és a személyleírás. Mindkettő benne lesz a *Taksonyvidék* pénteki számában, úgyhogy péntektől az egész magyar nyilvánosság, sőt igazából az egész világ a kend lányát keresi-kutatja. Úgyhogy a jóasszony most szépen hazamegy, és nyugodt lehet, mert a lánya eltűnésének ügye hivatalos útra terelődött. A vérvád hazug meséjét pedig úgy rázzuk le magunkról, mint kutya a vizet!

A zsidók csalnak, lopnak, hazudnak, de gyilkolni nem szoktak. Gyávák ők ahhoz.

Ölyvesiné kimegy a szobából. Kint, a tornácra felhúzza a csizmáját. Kimegy a kapun. Kint, a kapu előtt lehúzza a csizmáját. A vállára akasztja, és belevész az áprilisi éjszakába.

Telnek-múlnak a napok. Nyúzó szolgabíró, ellentétben Döbröghy képviselővel, szorgalmasan, szépen és jól gazdálkodik a birtokán. Nem állítom, hogy ő maga is beáll kapálni-kaszálni, de azért mindennap bejárja a földjeit, körmükre néz a béreseknél és a napszámosoknak, semmi sem kerüli el a figyelmét.

Mire kuruttyolni kezdenek a békák, az ő árpája, kölese és tavaszi búzája már benne van a földben, és a borsója is el van ültetve. Mire lerakja a tojásait a bóbic, ő már elvetette a mákot.

Április első hetében veti a zabosbükkönyt és a lucernát. Április második hetében veti a kukoricát és a krumplit. Esős napokon kihordatja az istállóiból a télen felgyűlt trágyát a földekre és a szőlőjébe, mert szőlője is van, ahol nem terem annyira jó bor, mint a folyó túlsópartján, Törkő-Hegyalján, de ami terem, az legalább az övé. Április harmadik hetében veti a takarmányrépát és a kendert. Április negyedik hetében veti a tököt és a repcét.

Közben a kiscsirkék már kikeltek, most kelnek ki a kiskacsák és a kislibák. A kacsák mellé nem kell külön felügyelet, ők megbízhatóan hazajárnak, de a libák mellé pásztort kell fogadni, valamelyik szegény asszony hat-nyolc éves kislányát. Az ilyen asszony már akkor is örül, ha a lánya a libaőrzséért kap húsz krajcárt meg egy perkálkendőt.

Megszólal a pacsirta, kivirágzik az akác. Nyúzó Lázár méhei zúgva, döngicsélve látogatják az édes illatú, fehér virágkelyheket. Az ugar szolgabírónak harminc-egyven családjára van, márnint méhcsaládjára, és a méhészet mezején Ambrózy Ambrus alsókubinyi evangélikus lelkész *Méhészeti alapvonalak* című szakmunkájából tájékozódik. Az ily módon nyert elsőrangú méz értékesítésével a szolgabíró nem bajlódik, mert nem is volna méltóságához illő, hanem egyben eladja az egészet Honigmann Ábrahám szentvilmosi nagykereskedőnek, aki Nyúzó mézét szép átlátszó csuprokba tölti, és egyik évben „Közigazgatási Méz”, másik évben „A Valóság Édessége” néven hozza forgalomba.

Aztán következnek az első kapálások, gyomlálások. Aztán sor kerül az első lucernakaszálásra is. De akkor már benne járunk a májusban, annak is a második-harmadik hetében. Idén az első lucernakaszálás – legalábbis Nyúzó birtokán – éppen a fagyoszenetekre, Pongrác, Szervác és Bonifác napjára esett. Hála Istennek, idén ezeken a rossz hírű napokon is ragyogóan szép idő van, semmi sem hátráltatja a mezei munkát. Öröm nézni, milyen szépen fejlődnek a növények, milyen serényen dolgoznak a szolgabíró úr béresei és napszámosai.

Az már kevésbé örömdetes hír, hogy Ölyvesi Eszter cselédlány, aki másfél hónapja tűnt el Tiszaréten, még mindig nem került elő. Nyúzó Lázár pedig ebben a szempillantásban a bal kezével a szívéhez kap, jobbójával meg a homlokát öklözi. Bassza meg! A körözőlevél! Meg a személyleírás!

Hát nem elfelejtette Lázókám, édesem, beküldeni őket a *Taksonyvidék* szerkesztőségéhez?

Bizonny, az Eszter hivatalos papírjai most is ott búslakodnak az íróasztal melletti papírkupacban, ahová Nyúzó szolgabíró egy önfeledt mozdulattal taszította őket néhány héttel ezelőtt.

Mondjuk, tökéletesen érthető. Amennyi sürgős mezőgazdasági munka van ilyenkor, tavasszal! Másfelől pedig jobb későn, mint soha. Nem avult el az a személyleírás, most is jó

lesz az, meg a körözőlevél is, ha mindmáig nincs meg a keresett személy. Ha meg esetleg mégis megvan, mert közben előkerült, akkor annál jobb.

Így tehát Nyúzó sebbel-lobbal beküldi a két részből álló hivatalos iratot a szerkesztőségbe, és az meg is jelenik a „Hivatalos Közlendők” rovatban május 16-án, kedden. Ugyanabban a rovatban olvassa Nyúzó, hogy Ölyvesi Eszter tiszaréti cseléd lány titokzatos eltűnésének ügyét Réthy alispán rászignálta ifjabb Tengelyi Jónás vármegyei főügyész-helyettesre. Ugyanitt olvasható az is, hogy az ügy kivizsgálásával – minthogy egy roppant egyszerű, vajmi kevés tapasztalatot igénylő eljárásról van szó – Viola Mihály aljegyző-gyakornokot bízta meg Tengelyi főügyész-helyettes.

Na várjunk csak, várjunk csak. Miért a főügyész-helyettes, miért nem Bunkó Menyhért főügyész? Ja, persze. A mi Bunkócskánk még a múlt héten agyonlőtte magát. Egyesek szerint szerelmi bánata volt (ami, mondjuk, 62 éves korban egy kissé szokatlan, de korántsem lehetetlen), mások szerint így akart tiltakozni a Csemegi-kódex bevezetése ellen, ami szerinte a kötött bizonyítási eljárásjog fellazítását és az ősi magyar bünvádi eljárási gyakorlat felhígítását jelentené. Megint mások úgy tudják, hogy számottevő hiány mutatkozott a kasszában, és ez kényszerítette Bunkót erre a kétségbeesett lépésre.

Na mindegy. Volt Bunkó, nincs Bunkó.

De ki az a Viola Mihály? Nem az ő apja vagy nagyapja volt az a rettegett zsvány, akit éppen a mi Nyúzónk őse, Nyúzó Pál veretett vasra? Aki megszökött a vármegye tömlőcéből, és aztán Tiszarét határában, a pandúrokkal vívott tűzharc közepette esett el? Nyúzó Lázár homályosan emlékezett rá, hogy az esetről könyvet is írt valaki, de hát Kölcsey Ferenc helytállóan mondja, hogy a könyvek száma végtelen, az emberi élet évei pedig végesek, továbbá óráinkat és napjainkat sok egyéb foglalatosság kívánja magának. Most például a cirokföldet kell rigolózni, de attól félek, hogy már így is elkéstünk ezzel a fontos művelettel.

Én azt olvastam ebben a könyvben (amelynek sajnos nem emlékszem sem a szerzőjére, sem a címére), hogy a Viola nevű zsványnak mindkét gyereke meghalt. Az egyik megfagyott, a másik megbetegedett, kitört rajta a sínylődés. Nem tudom pontosan, mi lehet az a sínylődés, de tény, hogy Viola gyereke belehalt. Vagy pedig mégsem halt bele, és akkor most ő a vizsgálóbíró.

Persze, persze, már emlékszem. Oldalaghy Adelaida grófnő, Aldzsi gróf kisebbik húga elolvasta az öreg Viola regényes életrajzát, és könnyekig meghatódott. Megtudta, hogy a haramia tulajdonképpen becsületes jellemű, nemes lelkű férfi volt, imádta a feleségét (a grófnő sajnos hajadon volt), kizárólag zsidókat és németeket rabolt ki, magyart soha, és ha életben maradt volna, bizonyára megjavult volna. A grófnő utánajárt, és megtudta, hogy a bandita egész családja meghalt, kivéve a hatéves Misikét, aki egy rokonánál, bizonyos Liptáknénál van elhelyezve, és tökéletesen felgyógyult a sínylődésből.

Nosza, a grófnő magához vette Misikét, és beíratta a hitbizomány által fenntartott szekercfalvi elemi iskolába. Tízéves volt a kisfiú, amikor a grófnő, magára vállalva a taníttatás költségeit, elküldte Sárospatakra, ahol Misike minden baj nélkül kijárta a református kollégiumot, azt leszámítva, hogy Zsoldos Benő tanár úr megbuktatta görögből, úgyhogy pótvizsgáznia kellett, de más baj tényleg nem történt, és a drága jó Liptákné rendszeresen küldött neki almáspitét. Úgyhogy Misike, aki 1837-ben született, napjainkban 45 éves, és már aljegyző-gyakornok a vármegyénél. Mi több, vizsgálóbíróvá nőtt ki magát, hacsak a „Hivatalos Közlendők” rovat nem hazudik. De hát miért is hazudna?

És csak most veszi észre Lázókám, édesem a „Hivatalos Közlendők” harmadik fontos hírért. Ez viszont nem lehet igaz! Ilyen nincs! „Nyúzó Lázár tiszaugari szolgabíró vétkes mulasztás miatti fegyelmi tárgyalása folyó hó 17-én, szerdán délelőtt fél tízkor kezdődik a vármegyeháza kistermében.”

Hogyhogy nem kaptam idézést?

Kapott maga idézést, édes Lázókám. Én vettem át, mert maga történetesen részeg volt. Aztán amikor félig-meddig kijózanodott, az idézéssel a kezében kitámolygott az árnyékszékre, ahonnét, Lázókám, édesem, visszajött idézés nélkül.

A kurva életbe! Most mi a faszt csináljak?

Most van fél kilenc, édes Lázókám, és ha a Pityu ott a bakon egy kicsit megcsapkodja a lovakat, akkor fél tíz előtt három perccel odaér. Biztosan kint van még a megyeházán a fekete zászló a Bunkó Menyus miatt!

A fegyelmi tárgyalás kellemes légkörben, kitűnő hangulatban zajlott Szentvilmoson. Réthy alispán Nyúzó szolgabíróét szóbeli figyelmeztetésben részesítette, aztán koccintott vele. Kitűnő francia konyakja volt. Nem is illendő magyarosan írni, inkább úgy írom, hogy „cognac”. Miközben ők ketten és a vármegyei törvényszék elnöke, Partvis Ferenc, továbbá a főügyész-helyettes, Tengelyi, valamint a ki tudja, hogy hívják főjegyző beszívták a párlat illatát, az alispán kifejtette: Lacikám (a régi barátságra tekintettel, ő így becézte Nyúzót), Lacikám, tényleg nem kellett volna ellazsálni a tárgyi bizonyítékok összegyűjtését, mert ennek az idióta Violának most már nem lesz könnyű dolga Tiszaréten. Igaz, hogy csak egy haszontalan cselédlánnyról van szó, de már teljesen fel van izgatva a nép, és féltő, hogy önbíráskodásra kerül sor, magyarán szólva, meglincselik a zsidókat. Mindenki szentül hiszi, hogy a zsidók tüntették el azt a lányt. Ugye Eszternek hívják? Vagy inkább csak hívták, de neked kellett volna kinyomoznod, hogy biztosan meghalt-e, vagy esetleg még most is életben van valahol.

Úgyhogy komolyan mondom, Lacikám, egy kicsit többet is törődhetnél a hivatali kötelességeddel. Elhiszem, hogy fontos a takarmányrépa meg a napraforgó, de ha rögtön oda mentél volna Tiszarétre, és szakszerűen intézkedtél volna, akkor most a rendelkezésünkre állna az Eszter, már akár élve, akár holtan. És nem volna ez a szörnyű hisztéria. Még egy kis cognacot?

Na és, Lacikám, azt tudod-e, hogy ki volt, aki téged feljelentett? Megmondjam? Mert hogy természetesen kaptam egy feljelentést. Én is innen tudok az esetről, és emiatt voltam kénytelen kineveztetni vizsgálóbírónak szegény hülye Viola Misit. Szóval, édes egy Lacikám, tényleg nem ártana, ha egy kicsit jobban tudnád, hogy mi történik a gondjaidra bízott eljárásban. Na jól van, nincsen semmi baj. Illetve baj van, de megoldjuk. Kérlek, add át kézcsókomat bájos hitvesednek.

Eredetileg úgy képzeltem, hogy részletesen feltárom az olvasó előtt, ki jelentette fel Nyúzó Lázárt az alispánnál és miért, de aztán rájöttem, hogy történetünkben nem ez lesz a legnagyobb titok. A következő fejezetet végigolvasva, akár tippünk is lehet. ■ ■ ■

Márton László (Budapest, 1959). Író, műfordító és esszéista. Könyvei a Kalligramnál: *M. L., a gyilkos* (2012), *A mi kis köztársaságunk* (2014)